

**STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNIICH
W OŚRODKU INTERWENCJI KRYZYSOWEJ DZIAŁAJĄCYM
PRZY DZIAŁDOWSKIM CENTRUM CARITAS W DZIAŁDOWIE**

I. Postanowienia ogólne

1. Mając na względzie dobro małoletnich przebywających w Ośrodku Interwencji Kryzysowej (OIK) działającego przy Działdowskim Centrum Caritas, wprowadza się standardy ochrony małoletnich.

2. Standardy ochrony małoletnich w OIK określają w szczególności:

a) zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnim a personelem placówki, a w szczególności zachowania niedozwolone wobec małoletnich;

b) zasady i procedurę podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego;

c) procedury i osoby odpowiedzialne za składanie zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego, zawiadamianie sądu opiekuńczego oraz w przypadku instytucji, które posiadają takie uprawnienia, osoby odpowiedzialne za wszczynanie procedury „Niebieskiej Karty”;

d) zasady przeglądu i aktualizacji standardów;

e) zakres kompetencji osoby odpowiedzialnej za przygotowanie personelu placówki lub organizatora do stosowania standardów, zasady przygotowania tego personelu do ich stosowania oraz sposób dokumentowania tej czynności;

f) zasady i sposób udostępniania rodzicom albo opiekunom prawnym lub faktycznym oraz małoletnim standardów do zaznajomienia się z nimi i ich stosowania;

g) osoby odpowiedzialne za przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu i udzielenie mu wsparcia;

h) sposób dokumentowania i zasady przechowywania ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego.

3. Standardy ochrony małoletnich w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Działdowie zwane dalej Standardami, uwzględniają doświadczenia i praktyki stosowane w placówce.

4. Celem niniejszego dokumentu jest wskazanie wszystkim osobom zaangażowanym w pracę prowadzoną przez OIK w Działdowie procedur i zasad podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia, krzywdzenia lub posiadania informacji

o krzywdzeniu małoletnich oraz zapis wskazówek, przykładów dobrych praktyk, procedur oraz konsekwencji prawnych zaniedbań lub naruszeń zapisów prawa dotyczących ochrony nieletnich (małoletnich) przed wszelką przemocą, w tym seksualną.

5. Standardy przeznaczone są do stosowania w działaniach Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Działdowie. Obowiązują wszystkich pracowników, Dyrektora, wolontariuszy, praktykantów i stażystów zgodnie z zakresem ich odpowiedzialności.

II. Objaśnienie pojęć

1. Dokument stosuje terminologię zgodną z ogólnie przyjętymi definicjami pedagogicznymi i prawnymi.

asystencja - stała obecność wychowawcza, specyficzny styl obecności i działań wychowawczych zgodny z systemem prewencyjnym, dający poczucie bezpieczeństwa i akceptacji, obdarzający życzliwością, wspierający mądrą radą i upomnieniem, a w trudnościach pomocą;

Dyrektor - rozumie się przez to określenie osoby sprawującej funkcje dyrektora Działdowskiego Centrum Caritas.

Niepełnoletni niepełnosprawni oraz ze specjalnymi potrzebami – dzieci, które potrzebują szczególnego rozpoznania i zaspokajania potrzeb rozwojowych wynikających z następujących czynników: szczególnych uzdolnień, niepełnosprawności, niedostosowania społecznego, choroby przewlekłej, specyficznych trudności w uczeniu się, zaburzeń komunikacji językowej, niepowodzeń edukacyjnych, sytuacji kryzysowych lub traumatycznych, zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową nieletnich, oraz trudności adaptacyjnych wynikających z różnic kulturowych (np. zmiana środowiska edukacyjnego);

opiekun - opiekun prawny w rozumieniu art. 145-177 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy;

personel - wszystkie osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej lub podejmujące obowiązki na zasadach powołania, wolontariatu, w szczególności dyrektor, pracownicy, wolontariusze, praktykanci, stażyści;

pracownik - w sensie ścisłym to osoba pełnoletnia, zatrudniona na umowę o pracę. W niniejszym dokumencie to pojęcie oznacza także osoby wykonujące czy to usługę, czy zlecenie na podstawie umowy cywilnoprawnej.

praktykant - osoba odbywająca praktykę na podstawie skierowania lub umowy cywilnoprawnej;

stażysta - osoba odbywająca staż zawodowy;

wolontariusz - osoba pełnoletnia podejmująca określone zadania na podstawie porozumienia o wykonywaniu wolontariatu;

wykorzystanie (zamiennie: przemoc, molestowanie, nadużycie, prześladowanie) - forma krzywdzenia polegająca na wywieraniu wpływu na proces myślowy, zachowanie lub stan fizyczny osoby, pomimo braku przyzwolenia z jej strony. Wyróżnia się wykorzystanie fizyczne, psychiczne, seksualne, cyberprzemoc i zaniedbanie¹.

2. Opieka nad małoletnimi jest rozumiana jako troska o ich godność, dobro fizyczne, psychiczne i duchowe. Wszyscy członkowie personelu biorą na siebie tę odpowiedzialność, zważywszy, że okoliczności skrzywdzenia małoletnich może być wiele.

3. Ochroniać i promować dobro małoletnich, w szczególności chronić ich przed krzywdzeniem. Jest to cel koordynacji odpowiedzialnych za pracę, według właściwych im ról i kompetencji.

III. Wykorzystanie

1. Możliwe okoliczności wykorzystania stanowią szerokie spectrum. Małoletni mogą zostać wykorzystani w domu, w instytucji, w swoim środowisku, przez osoby znajome sobie lub rzadziej, przez osobę nieznaną. Mogą zostać wykorzystani przez jednego lub kilku dorosłych, albo przez innego małoletniego lub kilku małoletnich. Ktoś może wykorzystać małoletniego, wyrządzając mu krzywdę, i ktoś może być winnym zaniedbania, nie interweniując w celu zapobieżenia krzywdzie.

2. Wykorzystanie: uszczegółowiający opis zjawiska

Wykorzystanie fizyczne - każda forma niewłaściwego, nieprzypadkowego naruszenia nietykalności cielesnej małoletniego, zarówno zamierzona, jak i wynikająca z zaniedbania opieki nad małoletnim (np. potrząsanie dzieckiem w formie kary, bicie, rzucanie, oszałamianie różnymi środkami, powodowanie oparzeń, topienie, duszenie lub inne używanie siły fizycznej). Do krzywdy fizycznej może dojść także wtedy, gdy rodzic lub opiekun prawny zatai objawy choroby nieletniego lub świadomie przyczyni się do niej.

Wykorzystywanie psychiczne - polega na uporczywym, niewłaściwym traktowaniu emocjonalnym małoletniego powodującym poważne i trwałe defekty w jego rozwoju emocjonalnym. Jest ono najczęściej występującą kategorią nadużyć w relacjach między wychowawcami a dziećmi. W psychice małoletniego może się kodować przekaz, iż nie ma on żadnej wartości, lub poczucie, że nie jest kochany ani akceptowany, albo że ma wartość jedynie wtedy, gdy odpowiada zadowalająco na potrzeby innych. Wykorzystanie lub przemoc

¹ Polskie prawodawstwo posługuje się pojęciami: przemoc fizyczna, przemoc psychiczna, przemoc seksualna. Jako synonim występuje wykorzystanie.

psychiczna może polegać na stawianiu wymagań nieodpowiednich do wieku i rozwoju małoletniego. Mogą to być relacje, które przekraczają jego zdolności rozwojowe, czy też nadopiekuńczość lub ograniczenie możliwości odkrywania i uczenia się. Wykorzystanie emocjonalne może przejawiać się także poprzez zamknięcie nieletniego na normalne relacje społeczne. Ma też miejsce wtedy, gdy małoletni widzą złe traktowanie innych osób, co może prowadzić do subiektywnego poczucia zastraszenia i zagrożenia. Do tej kategorii należy również wykorzystanie seksualne lub demoralizowanie małoletnich. Określony rodzaj wykorzystania emocjonalnego jest obecny w każdej przemocy wobec małoletnich.

Wykorzystywanie seksualne - o wykorzystywaniu seksualnym mówimy w sytuacji, gdy dziecko świadomie lub nieświadomie zostaje użyte przez inną osobę w celu pobudzenia lub zaspokojenia seksualnego tejże osoby lub osób trzecich. Zasadniczo rozróżnia się wykorzystanie z fizycznym dotykiem i bez dotyku. Wykorzystanie z użyciem kontaktu fizycznego obejmuje penetrację lub akty niepenetrujące (obmacywanie, nienaturalne pieszczoty, nienaturalne pocałunki itd.). Wykorzystanie seksualne małoletniego bez używania dotyku ma miejsce wtedy, gdy małoletni jest fotografowany lub filmowany dla celów pornograficznych, prezentowane są mu treści erotyczne, jest świadkiem ekshibicjonizmu, jest konfrontowany z obscenicznym językiem lub nieprzyzwoitymi obrazami albo zachęcany, by zachowywał się w sposób seksualnie niewłaściwy.

Cyberprzemoc - wszelka przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych – komunikatorów, czatów, stron internetowych, blogów, SMS-ów, MMSów. Przykłady cyberprzemocy: wysyłanie wulgarnych e-maili i SMS-ów, kłótnie internetowe, publikowanie i rozsyłanie ośmieszających informacji, zdjęć i filmów, podszywanie się pod inną osobę, obraźliwe komentowanie wpisów na blogu, przesyłanie linków z obraźliwymi zdjęciami i filmikami osobom trzecim.

Zaniedbanie - definiowane jest jako pozbawienie małoletniego określonego dobra, powodujące znaczącą szkodę lub osłabienie jego rozwoju. W tej kategorii mieści się m.in. pozbawienie żywności, ubrania, ciepła, środków higieny, stymulacji intelektualnej, opieki, poczucia bezpieczeństwa, przyjaznych uczuć, opieki medycznej. Równie poważnym aktem zaniedbania jest niechronienie nieletniego przed szkodami fizycznymi i psychicznymi, przed niebezpieczeństwami, nie zapewnienie mu odpowiedniej pomocy, w tym powierzenie go osobom, które nie zapewniają mu odpowiedniej opieki medycznej i leczenia. Zaniedbywanie staje się widoczne dopiero w perspektywie dłuższego okresu czasu. Objawia się ono jako permanentny stan niezaspokajania fizycznych, emocjonalnych i psychicznych potrzeb dziecka, prowadzący do poważnych negatywnych następstw. Symptomami, które mogą świadczyć o zaniedbywaniu dziecka są m.in. niepokojąco mały wzrost lub masa ciała dziecka, czy też jego notoryczna nieobecność na świetlicy. Zaniedbanie może wystąpić już w okresie ciąży z powodu używania przez matkę środków uzależniających. Rodzic może świadomie dopuścić się zaniedbania, nie dostarczając dziecku żywności, odzieży i schronienia, usuwając je z domu czy odrzucając.

IV. Polityka ochrony małoletnich w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Działdowie.

1. Polityka ochrony małoletnich opiera się na zasadach:

- a) nie ma tolerancji dla nadużyć wobec małoletnich;
- b) prawa małoletnich są chronione;
- c) małoletni mają zagwarantowane bezpieczeństwo i ochronę;
- d) każdy z osobna i wszyscy razem odpowiadają za bezpieczeństwo małoletnich;
- e) Na tablicy ogłoszeń lub w innym widocznym miejscu umieszcza się informacje dla osób przebywających w OIK o miejscach i możliwościach otrzymania pomocy w sytuacjach kryzysowych np.: telefon zaufania , Niebieska linia itp.

2. Każdy małoletni ma potrzebę:

- a) zaspokojenia potrzeb fizycznych i zwrócenia na siebie uwagi;
- b) kontaktów i relacji społecznych;
- c) przynależności np. do rodziny, grupy itp.;
- d) uznania i szacunku ze strony innych;
- e) otrzymania wsparcia w integralnym rozwoju;
- f) budowania i potwierdzania własnej tożsamości;
- g) pozyskania sensu życia;
- h) poczucia bezpieczeństwa i doświadczania miłości.

3. Każdy małoletni ma prawo do:

- a) poznania i ochrony swoich potrzeb i praw;
- b) ochrony przed zaniedbaniem, przemocą i wykorzystaniem;
- c) obrony, w tym prawa do korzystania z pomocy obrońcy;
- d) ochrony przed dyskryminacją;
- f) poszanowania własnej godności.

4. Zasady Rekrutacji Personelu:

- Cały personel i każda osoba nowo przyjęta, zostanie zapoznana z treścią niniejszego dokumentu. Zostanie to przez każdą osobę potwierdzone podpisem w Oświadczeniu o zapoznaniu się ze Standardami Ochrony Małoletnich w Ośrodku Interwencji Kryzysowej (załącznik nr 1).
- Dyrektor pobiera dane osobowe kandydata/kandydatki, w tym dane potrzebne do sprawdzenia jego/jej danych w Rejestrze Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym.
- Przed dopuszczeniem osoby zatrudnionej do wykonywania obowiązków słuźbowych w Ośrodku Dyrektor sprawdza osobę zatrudnianą w Rejestrze Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym – rejestr z dostępem ograniczonym oraz Rejestr osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze. Rejestr dostępny jest na stronie: rps.ms.gov.pl.
- Dyrektor wymaga przedłożenia informacji z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępiestw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939), lub za odpowiadające tym przestępiestwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego lub złożenia oświadczenia (załącznik nr 3).
- Osoba zatrudniana składa pracodawcy oświadczenie o państwie lub państwach, w których zamieszkiwała w ciągu ostatnich 20 lat, innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo obywatelstwa, oraz jednocześnie przedkłada pracodawcy informację z rejestrów karnych tych państw uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi (załącznik nr 4 lub załącznik nr 5)

5. Standardy są narzędziem słuźącym eliminowaniu ryzyka popełniania nadużyć wobec małoletnich, a jego przestrzeganie pozwala zminimalizować ryzyko wystąpienia nadużyć w relacjach z dziećmi i młodzieżą.

Celem Standardów jest:

- a) zapewnienie bezpieczeństwa małoletnich przebywających w Ośrodku Interwencji Kryzysowej.
- b) udzielenie rodzicom lub prawnym opiekunom małoletnich moralnej pewności co do stosowania w praktyce najwyższych standardów bezpieczeństwa.

6. W centrum Standardów znajduje się dobro małoletniego, z czym wiąże się podkreślenie wagi:

- a) słuźchania małoletnich,
- b) szacunku wobec nich jako osób,
- c) doceniania ich wysiłków i osiągnięć,
- d) zachęcania ich i pozytywnego motywowania.
- e) dopuszcza się bezpieczny dotyk małoletniego w sytuacjach , w których zagrożone jest jego bezpieczeństwo i gdy tego potrzebuje.

V. Zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnimi, a personelem Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Działdowie w szczególności:

1. Zachowania niedozwolone wobec małoletnich.

Stosowanie przez personel kar cielesnych wobec małoletnich nie jest dozwolone w żadnych okolicznościach i od tej reguły nie ma wyjątków.

Wszyscy małoletni mają prawo do bycia traktowanymi przez personel z jednakową troską. Nie do zaakceptowania jest faworyzowanie przez pracowników lub innych członków personelu pojedynczych osób, wyrażane werbalnie czy niewerbalnie.

Nie może być ze strony pracowników tolerancji wobec jakiegokolwiek zachowania, które może zostać odczytane jako znęcanie się lub dokuczanie, zarówno ze strony dorosłych jak i sam personel.

W miarę możliwości nie należy przebywać z małoletnim sam na sam.

a) Jeżeli dobro małoletniego wymaga indywidualnego spotkania z członkiem personelu, spotkanie to nie może odbywać się w warunkach odizolowanych. Informacja o czasie i miejscu spotkania winna być przekazana innym członkom personelu. W razie możliwości członek personelu przeprowadzający tego rodzaju spotkanie powinien zatroszczyć się o transparentność (obecność innych osób w bezpośrednim pobliżu, otwarte drzwi, itp.).

b) Indywidualnych spotkań z małoletnim nie wolno w nieroztropny sposób mnożyć ani przedłużać. Zarówno pora, jak i liczba spotkań powinna być określona.

c) O indywidualnym spotkaniu z małoletnim członek personelu winien poinformować rodziców lub opiekunów małoletniego. Wyjątkiem jest sytuacja, w której podanie takiej informacji zagroziłoby bezpieczeństwu małoletniego.

d) Nieprzestrzeganie niniejszych zasad dotyczących indywidualnych spotkań z małoletnimi traktowane będzie jako naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych z wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami, z rozwiązaniem stosunku pracy włącznie.

Nie do zaakceptowania jest werbalne naruszanie dobra małoletnich przez personel, w tym zwłaszcza opowiadanie w ich obecności żartów o podtekście seksualnym. W przypadku konieczności podjęcia z małoletnim rozmowy na tematy związane z płciowością należy wykazać się daleko idącą ostrożnością, delikatnością i roztropnością.

Pod żadnym pozorem personel nie może częstować małoletnich podopiecznych jakimikolwiek używkami lub tolerować ich używania.

Zabronione jest pozostawanie pod wpływem alkoholu lub środków odurzających przez personel sprawujący w danym czasie asystencję lub opiekę nad małoletnimi.

W kontaktach z małoletnimi pracownicy powinni używać środków, języka i metod adekwatnych do wieku dzieci. Podobnie powinien być potraktowany przekaz medialny, np. przez telefon komórkowy, Internet, wideo itp. W żadnym jednak wypadku nie wolno

wykorzystywać materiałów pornograficznych lub zawierających treści obsceniczne.

Personel zawsze winien wykazywać daleko idącą troskę o integralność i nienaruszalność cielesną każdego małoletniego.

Niewłaściwym zachowaniem i nadużyciem wobec nietykalności są:

- a) wszelkie formy okazywania niechcianej czułości,
- b) pełne i mocne uściski i objęcia, tzw. „niedźwiadki”,
- c) dotykanie piersi, pośladków i okolic intymnych,
- d) klepanie w uda lub kolana,
- e) łaskotanie lub „mocowanie się” w silnym objęciu,
- f) obejmowanie młodocianego, stojąc za jego plecami,
- g) masaże,
- h) całowanie, w szczególności w usta,
- i) kładzenie się albo spanie obok małoletniego,
- j) okazywanie czułości w miejscach wyizolowanych, np. łazienki, ubikacje, prywatne pokoje,
- k) komplementowanie odnoszące się do rozwoju fizycznego.

Małoletnim przysługuje prawo do prywatności. W szczególny sposób prawo to winno być respektowane w takich miejscach jak przebieralnie, łazienki i toalety. W wymienionych miejscach personel nie może w żaden sposób ingerować w prywatność małoletnich, w tym zwłaszcza wykonywać małoletnim zdjęć. Winien także zadbać, by zdjęć nie robili sobie nawzajem sami małoletni.

Personel nie może wyręczać dzieci ani pomagać im w czynnościach natury osobistej (toaleta, mycie się, przebieranie itp.), o ile małoletni są w stanie wykonać te czynności samodzielnie.

Personel nie może się obchodzić z małoletnim niewłaściwie, w tym szorstko go traktować czy żartować nieprzyzwoicie. Zdrowa rezerwa w kontakcie ma stworzyć poczucie bezpieczeństwa i zapewnić małoletniemu dobre samopoczucie.

W rozumieniu prawa polskiego w zapisach Kodeksu karnego² przestępstwo stanowi m.in.:

a) obcowanie seksualne z osobą małoletnią poniżej lat piętnastu – Kodeks karny, art. 200: § 1. Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

b) udostępnianie treści pornograficznych małoletniemu poniżej lat piętnastu – Kodeks karny, art. 200: § 3. Kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępnia mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. § 4. Karze określonej w § 3 podlega, kto w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej. § 5. Karze określonej w § 3 podlega, kto prowadzi reklamę lub promocję działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15.

c) zgwałcenie osoby poniżej lat piętnastu – Kodeks karny, art. 197 § 3 ust. 2, wykorzystanie seksualne osoby upośledzonej umysłowo – Kodeks karny, art. 198.

d) wytwarzanie, rozpowszechnianie i posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat piętnastu – Kodeks karny, art. 202: § 3. Kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwała lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. § 4. Kto utrwała treści pornograficzne z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. § 4a. Kto przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. § 4b. Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. § 4c. Karze określonej w § 4b podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

e) nawiązywanie przy pomocy sieci teleinformatycznych kontaktu z małoletnim poniżej lat piętnastu w celu wykorzystania seksualnego – Kodeks karny, art. 200a³ : § 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim,

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny. Dz.U.1997.88.553.

³ Artykuł ten obowiązuje od 8.06.2010 roku.

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. § 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

f) nadużycie stosunku zależności lub zaufania wobec małoletniego albo w zamian za udzielenie lub obietnicę korzyści majątkowej lub osobistej wobec małoletniego w celu wykorzystania seksualnego – Kodeks karny, art. 199: §1. Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. §2. Jeżeli czyn określony w § 1 został popełniony na szkodę małoletniego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. §3. Karze określonej w § 2 podlega, kto obcuje płciowo z małoletnim lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej albo doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, nadużywając zaufania lub udzielając w zamiankorzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy.

g) uporczywe nękanie – Kodeks karny art. 190 a: § 1. Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, podszywając się pod inną osobę, wykorzystuje jej wizerunek lub inne jej dane osobowe w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej. § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. 39. Przepisy o jakich mowa w numerze 38 ścigane są z oskarżenia publicznego – na wniosek osoby pokrzywdzonej bądź z urzędu. W przypadku gdy pokrzywdzonym jest małoletni, przedawnienie karalności przestępstw, określonych w rozdziale XXV Kodeksu Karnego, tj. przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, nie może nastąpić przed ukończeniem przez pokrzywdzonego 30 roku życia.

2. Troska o nieletnich ze specjalnymi potrzebami wychowawczymi lub niepełnosprawnością.

Małoletni ze specjalnymi potrzebami oraz niepełnosprawni wymagają zwykle więcej troski od pozostałych. Od personelu oczekuje się w takich przypadkach szczególnej wrażliwości połączonej z wydawaniem jasnych i jednoznacznych komunikatów. Wielkie znaczenie ma uważne słuchanie małoletnich specjalnej troski, ponieważ wyrażanie obaw przychodzi im z trudnością. Nie należy lekceważyć tego, co mówią.

Jeżeli zachodzi potrzeba pomocy małoletniemu niepełnosprawnemu w czynnościach osobistych, personel winien jej udzielać z pełnym zrozumieniem problemu oraz za udokumentowaną zgodą rodziców lub opiekunów. W przypadkach nagłych i niespodziewanych możliwe jest udzielenie zgody telefonicznej, przy świadku rozmowy.

Należy sporządzić z niej notatkę, podpisaną także przez świadka rozmowy. Przy udzielaniu takiej pomocy członek personelu ma obowiązek kierować się należyтым szacunkiem i dyskrecją.

Personel nie może wyręczać małoletniego niepełnosprawnego w czynnościach osobistych, które jest w stanie wykonać samodzielnie.

Członkowie personelu mający bezpośrednią styczność z małoletnim powinni zostać poinformowani, gdy pojawi się przypuszczenie, iż małoletni jest zastraszany lub narażony na jakiegóś formy przemocy.

Nieprzestrzeganie niniejszych zasad postępowania z małoletnimi o specjalnych potrzebach wychowawczych i niepełnosprawności traktowane będzie jako naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych z wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami, z rozwiązaniem stosunku pracy włącznie.

VI. Zasady i procedury podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego

1. Zachowaj spokój.
2. Słuchaj spokojnie i traktuj małoletniego poważnie. Zadawaj pytania tylko w celu uściślenia. Nie zadawaj pytań naprowadzających i wtrącających. Nie sugeruj własnych słów, używaj tylko słów małoletniego. Pozwól małoletniemu mówić w jego własnym tempie.
3. Stosuj aktywne słuchanie, które wyraża współczucie, spokój i wsparcie. Nie okazuj szoku ani przerażenia w reakcji na słowa małoletniego.
4. Zapewnij małoletniego, że wyjawiając ci nadużycie, postąpił właściwie.
5. Poinformuj małoletniego, że zrobisz wszystko co możesz, by mu pomóc.
6. Powiedz małoletniemu, że on nie ponosi winy za zaistniałą sytuację.
7. Zaproponuj małoletniemu, że będziesz mu towarzyszyć w drodze do osoby, u której uzyska dalszą pomoc.
8. Wyjaśnij małoletniemu, że tymi informacjami będziesz musiał(a) podzielić się z innymi. Pod koniec rozmowy poinformuj go, co zamierzasz dalej zrobić i komu przekażesz uzyskane informacje.
9. Pamiętaj: osoba, która jako pierwsza dowiaduje się o zaistnieniu potencjalnego przypadku wykorzystywania małoletniego, nie jest upoważniona do wydawania decyzji, czy fakt nadużycia rzeczywiście miał miejsce. Jest to zadanie dla odpowiedzialnych organów i instytucji, do których sprawa zostanie skierowana na dalszych etapach.
10. Jeżeli wcześniej nie sporządził(a)ś notatki, zapisz niezwłocznie przebieg rozmowy i podpisz się czytelnie pod nią.

12. Poinformuj o zaistniałej sytuacji Dyrektora.

VII. Czego nie powinno się robić?

1. Nie wpadaj w panikę. Nie reaguj afektywnie.
2. Nie lekceważ słów małoletniego. Nie wyrażaj przypuszczeń, sugestii, nie stawiaj hipotez, nie parafrazuj tego, co powiedziała dana osoba, ani nie przedstawiaj alternatywnych wyjaśnień.
3. Nie wyrażaj opinii (ani negatywnych, ani pozytywnych) i komentarzy na temat domniemanego sprawcy.
4. Nie wyciągaj dodatkowych informacji. Nie dopytuj o szczegóły. To, co małoletni powiedział w sposób wolny, jest nieprzekraczalną granicą. Stawianie pytań osobie, która komunikuje dany fakt, w rzeczywistości może mieć wpływ na sposób, w jaki później przedstawi wydarzenia.
5. Nie składaj małoletniemu żadnych obietnic, które nie będą mogły zostać dotrzymane, szczególnie w kwestii poufności. Nie mów niczego w stylu: „obiecuję nikomu o tym nie powiedzieć” ani: „to pozostanie tajemnicą”, itp.
6. Nie ujawniaj szczegółów rozmowy osobom postronnym, a w szczególności osobie, której małoletni postawił zarzuty.
7. Nie proś małoletniego, by powtarzał opowiadanie danej historii.

VIII. O czym nie wolno zapomnieć?

1. Rozstrzygnięcie, czy podejrzenia lub oskarżenia są zasadne, ocenianie nie należy do personelu.
2. Wszystkie podejrzenia i zarzuty muszą być traktowane poważnie i trzeba je rozstrzygać zgodnie z procedurami przewidzianymi w niniejszym dokumencie i w Kodeksie postępowania karnego, współpracując z właściwymi organami w zakresie odpowiednich kompetencji.

IX. Procedury interwencji

1. Odpowiedzialnymi za wdrożenie Standardów, dopilnowanie, by były one respektowane, a w sytuacji, kiedy pojawiają się sygnały o przemoc lub nadużyciu wobec małoletniego, zobowiązanymi do podjęcia odpowiednich działań jest Dyrektor Działdowskiego Centrum Caritas.

2. Każdy członek personelu, dyrektor, pracownik, wolontariusz, praktykant, stażysta, który został poinformowany o podejrzeniu, zarzutach lub fakcie przemoc lub nadużycia wobec małoletniego, odpowiada za podjęcie właściwych działań zgodnie z niniejszą procedurą.

3. Pierwszym zadaniem tego, kto ma podejrzenie o akt przemoc lub nadużycie wobec małoletniego albo którego o tym powiadomiono, jest zgłoszenie tego faktu Dyrektorowi.

a) w przypadku zgłoszenia przez małoletniego sytuacji przemoc domowej pracownik sporządza bezzwłocznie notatkę i zawiadamia instytucje, które posiadają uprawnienia do wszczynania procedury „Niebieskiej Karty”.

4. Należy zgłosić Dyrektorowi na piśmie to, co zostało przekazane w tajemnicy przez małoletniego, nawet jeśli istnieje obawa, że małoletni będzie przez to cierpiał. Jest to ważne również wtedy, gdy nie ma się pewności co do własnych podejrzeń.

5. Zgłaszający powinien się upewnić, że zgłoszenie zostało potraktowane poważnie i wdrożono odpowiednie procedury.

6. W przypadku zaistniałej sytuacji Dyrektor lub osoba przez niego wyznaczona powinna przekazać personelowi placówki tylko te informacje, które są niezbędne dla zabezpieczenia dobra małoletniego oraz ustalenia faktów, w zakresie niezbędnym do podjęcia dalszych działań.

7. Jeżeli istnieje podejrzenie, iż osobą odpowiedzialną za przemoc lub nadużycie wobec małoletniego jest członek personelu, na czas przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego Dyrektor odsunie taką osobę od pełnienia obowiązków wymagających bezpośrednich kontaktów z małoletnimi, nie narażając jej na utratę reputacji.

a) Jeśli oskarżenia o przemoc lub nadużycie wobec małoletniego okażą się bezpodstawne, członek personelu zostanie niezwłocznie przywrócony do pełnienia swoich dotychczasowych obowiązków. W takim przypadku przedsięwzięte zostaną jednocześnie przez Dyrektora Działdowskiego Centrum Caritas wszelkie środki, aby zaistniała sytuacja nie odbiła się negatywnie na sytuacji członka personelu pod adresem którego skierowane zostały bezpodstawne zarzuty.

b) Członek personelu nigdy sam nie powinien zajmować się wyjaśnianiem podejrzeń, zarzutów lub zaistniałych faktów.

c) Odpowiedzialność za tok postępowania po zgłoszeniu faktu przemocy lub nadużycia bądź podejrzenia o przemoc lub nadużycie wobec małoletniego spoczywa na Dyrektorze bądź osobie go zastępującej.

8. Zadaniem Dyrektora jest podjęcie postępowania wyjaśniającego, w ramach którego:

a) jeżeli istnieje podejrzenie, iż osobą odpowiedzialną za przemoc lub nadużycie wobec małoletniego jest członek personelu, przeprowadza rozmowę z taką osobą;

b) przeprowadza rozmowy z ewentualnymi świadkami zdarzenia;

c) w razie potrzeby zasięga rady osób kompetentnych.

9. W czasie postępowania wyjaśniającego Dyrektor powinien mieć na względzie powagę i delikatność sprawy, oraz troskę o ofiarę nadużycia.

10. Dyrektor ma obowiązek sporządzenia raportu z postępowania wyjaśniającego oraz zabezpieczenia wszystkich dowodów zdarzenia, w tym: listów, pism, korespondencji elektronicznej lub notatek z rozmów telefonicznych mających związek ze sprawą.

11. Dokumentacja postępowań wyjaśniających prowadzonych w przedmiocie aktów przemocy lub nadużyć wobec małoletniego czy podejrzeń o przemoc lub nadużycia wobec małoletniego podlega zabezpieczeniu i jest przechowywana przez Dyrektora jako informacja niejawna.

12. Obowiązkiem Dyrektora jest zadbanie, aby placówka posiadała dane teleadresowe służb uprawnionych do działania w sprawach przestępstw wobec małoletnich.

13. Jeśli przeprowadzone postępowanie wyjaśniające nie wykluczy w jednoznaczny sposób wersji zdarzeń stwierdzonej przez członka personelu lub przedstawionej przez samego małoletniego, wskazującej na możliwość wystąpienia przestępstwa (w tym zwłaszcza wykorzystaniem przemocy lub nadużycia wobec małoletniego) tj. w szczególności jeżeli uzyskana wiadomość dotycząca aktów przemocy lub nadużycia wobec małoletniego okaże się wiarygodna, a także w sytuacji, w której w toku postępowania wyjaśniającego powzięta zostanie wiarygodna wiadomość nie wskazująca wprawdzie na prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa wobec małoletniego, lecz rodząca obawę o krzywdzenie małoletniego w inny sposób, w tym w razie podejrzenia o występowanie nieprawidłowości w rodzinie, Dyrektor ma obowiązek zgłosić zdarzenie kompetentnym organom - Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, MOPS/GOPS, policji, prokuratorowi lub sądowi rodzinnemu i opiekuńczemu.

14. Przewidziana powyżej procedura w żaden sposób nie zwalnia ani nie modyfikuje obowiązków wynikających wprost z przepisów prawa, w tym m.in.:

a) z obowiązku zawartego w Kodeksie postępowania karnego - art. 304 § 1 „Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub policję”⁴,

b) z obowiązków zawartych w art. 12 ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. nr 180, poz. 1493): „Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy domowej, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora”, „Osoby będące świadkami przemocy domowej powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej”, oraz z obowiązków przewidzianych w art. 572 Kodeksu postępowania cywilnego: § 1. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy. § 2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

15. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wobec małoletniego (w szczególności przestępstwa z art. 207 Kodeksu karnego – znęcania się fizycznego lub psychicznego nad małoletnim lub z art. 200 Kodeksu karnego – dopuszczania się czynów lubieżnych wobec małoletniego) należy złożyć w prokuraturze rejonowej w tej dzielnicy bądź miejscowości, w której popełniono przestępstwo, lub w najbliższej komendzie policji w formie pisemnej lub w formie ustnej, spisanej do protokołu przez funkcjonariusza policji. Podstawą zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa nie musi być pewność popełnienia przestępstwa lecz wystarcza wiarygodna wiadomość o możliwości zaistnienia przestępstwa.

16. Jeżeli sytuacja małoletniego nie wskazuje na fakt popełnienia względem niego przestępstwa lub nie udało się zgromadzić wiarygodnych informacji w tym zakresie, lecz istnieje obawa o występowanie nieprawidłowości w rodzinie, w szczególności podejrzenie, iż dziecko jest krzywdzone lub zaniedbywane, należy poinformować Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Działdowie.

X. Ochrona małoletniego w sytuacji podejrzeń lub zaistnienia wykorzystania

1. Zapobieganie wszelkim formom krzywdzenia małoletnich wymaga dyscypliny w organizacji działań wychowawczych i respektowania przyjętych zasad przez wszystkich członków personelu.

2. Za szczególnie wrażliwe należy uznać te obszary działalności, które bezpośrednio dotyczą osoby ludzkiej i jej prawa do ochrony danych, wizerunku, a także prawa do ochrony przed

⁴ Zgodnie z treścią przepisu art. 304 § 1 Kodeksu postępowania karnego, każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Użyte określenie oznacza, iż jest to moralny obowiązek każdego praworządnego człowieka. Z uwagi na to, iż jest to moralny obowiązek, to za jego naruszenie (tj. niezgłoszenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa) nie grozi żadna kara, za wyjątkiem wyraźnie prawem przewidzianych szczególnych sytuacji.

manipulacją czy wykorzystaniem niewiedzy. Te dane osobowe małoletnich podlegają ochronie na zasadach określonych w ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych w powiązaniu z przyjętą w Ośrodku Pomocy Społecznej Polityką bezpieczeństwa w zakresie ochrony danych osobowych.

3. Nikt z personelu nie może udostępnić żadnym mediom informacji o małoletnim, jego rodzicu czy opiekunie.
4. W żadnym wypadku nie wolno kontaktować przedstawicieli mediów z małoletnim.
5. Poza Dyrektorem lub osobą wyznaczoną przez niego nikt z personelu nie ma prawa wypowiedzenia się wobec mediów o sprawie małoletniego, jego rodzica czy opiekuna.

XI. Postanowienia końcowe

1. Niniejszy dokument został opracowany na podstawie aktualnych przepisów prawa. Przegląd i aktualizacja Standardów będzie dokonywana co najmniej raz na 2 lata.
2. Osobami odpowiedzialnymi za przygotowanie personelu placówki do dostosowania standardów w Ośrodku Interwencji Kryzysowej jest Dyrektor Działdowskiego Centrum Caritas.
3. Dokument Standardy ochrony małoletnich będzie dostępny na miejscu oraz stronie internetowej Działdowskiego Centrum Caritas.

Ks. Daniel Adamowicz
Dyrektor Działdowskiego Centrum Caritas